

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opperlicht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Heilgymnastiek   *Medico-Mechanisch Instituut*   *Massage*

Prins Hendrikplein 13   Directeur   Badhuisweg 67
's-Gravenhage   *Joh. Mebius*   Scheveningen
Tel. N. 4320   Tel. S. 1850

INHOUD: Opening van het Tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden „Persinggahan“. — Een Kunstfilm-avond te Breda. — Losse Opmerkingen. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Feuilleton. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. Mededeelingen.

Opening van het Tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden „Persinggahan“.

Te laat om dit nog in het verslag van de officieele opening van het Tehuis „Persinggahan“ te vermelden, ontvingen wij van den Voorzitter van de Indische Vereeniging, den heer Goenawan Mangoenkoesoemo, het navolgend telegram:

„Omstandigheden verhinderen overkomst. Gevoelens van erkentelijkheid vervullen mij en landgenooten bij opening „Persinggahan“. — Goenawan Mangoen Koesoemo.

Dit blijk van waardeering heeft ons aangenaam getroffen.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Een Kunst-film-avond te Breda.

Den 24en April j.l. gaf de Afdeling Breda van de Vereeniging „Oost en West“ een zeer geslaagden Indischen film-avond met films van het Koloniaal Instituut. De zaal van het Groot Luxortheater was geheel uitverkocht. De mooie films werden op interessante wijze toegelicht door den heer C. van der Falk, vice-voorzitter van de afdeling Breda. Mevrouw Douair, Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, de voortvarende voorzitter van de afdeling, opende den avond met een voorwoord en werd bij het einde gehuldigd met een mooie bouquet. Den 25en 's middags werd de voorstelling herhaald voor alle Cadetten van de Koninklijke Militaire Academie met den geheelen Etat Major; den 26en eveneens voor het Regiment Infanterie met officieren; terwijl den 27en een volksvoorstelling werd gegeven tegen zeer verminderde prijzen. Den 1en Mei werden de Regimenten Cavalerie en Artillerie genoodigd.

De uitvoeringen waren een volkomen succes, hetgeen de wakkere voorzitter dadelijk bedacht deed zijn op een uitbreiding van deze propaganda voor ons geliefd Indië ook buiten Breda. Zij hoopt n.l. van de a.s. Indische week te Tilburg gebruik te maken, om ook daar uitvoeringen te geven en daarmee tevens aan het bestaan en streven van „Oost en West“ meer bekendheid te geven.

Losse Opmerkingen.

III.

De „Jan Pieterszoon Coen“ is een modern pracht-schip. Daar is nu letterlijk niets, waarop men redelijkerwijze aanmerking zou kunnen maken. Hutten, salons, bijgebouwen etc. alles is tip-top. Niet alleen voor de passagiers, maar ook voor de état-major en bemanning.

Reizigers moeten vooral gedurende de reis een kijkje gaan nemen in de verblijven voor stokers, bedienden, overig personeel enz. enz. Zij zullen dan — door vergelijking met de logiesgelegenheden op andere, oudere booten, zelf kunnen vaststellen, dat de vakverenigingen bijzonder nuttig werk verrichten!

Er is natuurlijk nog veel te verbeteren: natuurlijk! Maar met oogen van den tegenwoordigen tijd bekeken, maakt het schip in alle opzichten een zeer gunstigen indruk.

Dat is te zeggen..... er is nog één verborgen hoekje, dat ik in de bijzondere aandacht aanbeveel... n.l. het plekje, waar de Javaansche bedienden hun kwartier hebben, en dat op elk schip de „kraton“ wordt genoemd. Laat een ieder dat toch op elk schip gaan bewonderen!

Toen ik in 1916 per „Rindjani“ repatrieerde, heb ik in eenige dagbladartikelen onverholven mijn verantwoordiging te kennen gegeven over de wijze, waarop deze „mensen“ aan boord van onze groote zeeschepen „behandeld“ worden. Ik was dus nieuwsgierig, hoe het aan boord van onze „Coen“ zou gesteld zijn.

Heel achter de derde klasse, diep beneden en vlak boven de schroef, bevindt zich daar de „kraton“, d. i. de bergplaats (ook wel „verblijf“ genoemd) voor 56 (zegge: zes en vijftig) inlandsche bedienden.

Geen pen is in staat om een beeld te geven van de werkelijkheid bij storm, wanneer het koud is en vriest (stoomverwarming en alles dicht!)..... of bij hitte! Geen pen is in staat de indrukken weer te geven, die de huisvesting, de luchtjes, de benauwde stank, de inrichting, enz. enz. op den welgehuisten passagier en matroos maken!

Het is in één woord..... een „schande“.

Gaat dat zien, gaat dat zien!

En constateert, dat de „Inlander“ in de oogen van de groote reeders en hunne scheepsbouwmeesters niet veel meer waarde heeft, dan een „sardientje“..... constateert, dat het hoog tijd wordt, dat ook de inlanders zich gaan organiseren in vakverenigingen.

Maar gaat dat zien — niet als het schip leeg is en te bezichtigen — maar als het aankomt, vertrekt of vaart..... dus als het in gebruik is! Liefst des nachts.....

Mag ik mits dezen de in Holland vertoevende In-

donesiërs opmerkzaam maken op de belangen van hunne landgenooten?

En laten zij dan ook eens een onderzoek instellen naar het logies, de kleeding, enz. enz. dezer bedienden aan den wal, in Rotterdam en Amsterdam. Laten zij eens informeren naar de ellendige koude, die de nieuwelingen — onbekend met het Europeesche winterklimaat — lijden op hun eerste reis. Laten zij eens een onderzoek instellen naar het aantal ziekte- en sterfgevallen, b.v. in de afgelopen oorlogsjaren, toen talrijke Javanen werkloos in de havens vertoefden en zich op maandgeld liepen te vervelen.

Daar is voor de Indonesische intellectueelen, die plannen koesteren om later als „leider“ op te treden, reeds direct praktisch werk te verrichten!

* * *

Natuurlijk maakt het gros der passagiers tot in den treure aanmerking op de voeding. Ze zijn totaal vergeten, dat er in Holland nog zoo iets bestond (bij hun vertrek) als duurtje, schaarschte, rantsoenering, surrogaten en dergelijke.

Ziehier twee menu's uit de tweede klasse, op een willekeurigen datum — 20 Maart 1919 — van tafel weggekaapt!

Déjeuner.

Potage Milanaise.
Goulash de Boeuf, pommes nature.
Asperges à la Royale.
Pain perdu.
Café.

Diner.

Potage à l'Ecosaise.
Croquettes de Poisson.
Rouleau de Veau.
Chou de Savoye, pommes nature.
Compôte Damsons.
Plum Cake.
Café.

Wanneer men nu weet, dat de tweede klasse eenige malen per week daarbij nog een versche vrucht of een bordje ijs of een extra-gerecht (wild of gevogelte of visch) ontvangt, dat ontheten wordt met heerlijk malsch wit brood van vóór den oorlog, met drie of vier meubileringen, plus twee papsoorten..... wanneer men weet, dat bij de reveille, om 11 uur, om 4 uur en des avonds, thee, chocolade, bouillon of een borreltje wordt verstrekt, met of zonder koekje..... wanneer men weet, dat de eerste klasse nog een paar liëlafjes méér ontvangt en de derde niet heel veel minder... en wanneer men zich dan herinnert, dat men eenige dagen te voren nog op troebel brood met regerings-ditjes en datjes en op allerlei andere oorlogsekkernijen, waaronder vele surrogaten, zat te knabbelen of in restaurants duur geld naar onvoldoende porties zat weg te gooien....

CORN. VAN DER SLUIJS
BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.
ALLEEN NOORDEINDE 162A.   TEL. 4782.   DEN HAAG.

dan kan men zich een voorstelling maken, hoe het den administrateur en zijn staf soms wel eens te machtig wordt en waarom de leden van den civielen dienst de eeuwig-kankerende eet- en drinkmachines zooveel mogelijk ontwijken.

De eenige aanmerking, die ik op de maaltijden zou willen maken, is deze, dat de menu's niet in de Nederlandsche taal zijn gesteld. Al moet ik daarop onmiddellijk laten volgen, dat ook mij — als rechtgeaard Hollander — de „Chou de Savoye” en de „Croquettes de Poisson” fijner smaken dan savoioe kool en een vischkroketjes.

Nabij Port-Saïd, 24 Maart 1919.

H. J. VERMEER.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Iets over den B. G. D.

„De wijze, waarop thans in den burgerlijken geneeskundigen dienst wordt voorzien, is bepaald onvoldoende.” Deze woorden uit het ontwerp der Ind. begroting voor 1913 haalt het *Soer. Hbl.* aan om de ruiterlijke erkenning, die er in is neergelegd. Jammer, dat van al het toen beloofde schoons weinig werkelijkheid geworden is.

En dan vestigt het blad de aandacht op de rede van Dr. Rivaï, in den Volksraad gehouden ten tijde dat er honderdduizenden in Indië juist waren gestorven aan de Spaansche griep.

Met cijfers toonde spr. aan, dat de gezondheids-toestand voor Batavia verslechterd is. Immers bedroeg in 1914 het sterftecijfer 41.9 p. mille en in 1917 per mille 46.1. Voor Semarang waren de sterftecijfers voor de jaren 1915, 1916 en 1917 resp. 40.5, 41.1 en 69.07 p. mille. In Soerabaja bedroeg dit cijfer voor 1917 per mille 48.35.

Uit deze cijfers, vergeleken met die over 1909 voor Amsterdam, Parijs en Berlijn, resp. bedragende 13.01, 17.04 en 15.01 p. mille, besluit spr. dat de cijfers voor Java gemiddeld 2 maal hooger zijn dan die voor genoemde steden.

In Soerabaja stierven in 1917 aan malaria gemiddeld 271 personen per maand, doch van de 5191 militairen, die voor malaria behandeld werden, stierven er slechts 27.

Tijdens de Spaansche griep was het sterftecijfer voor Java 500.000 hooger dan in normale tijden; er stierven 400 per mille, terwijl bij honderden militairen slechts 2 Eur., 3 Amb. en 12 Indl. omkwamen.

Dr. Rivaï heeft getoond iemand te zijn met praktischen zin, met oog voor de directe nooden van het volk. Hij heeft kennis genomen van de nuchtere feiten van den dag, zooals de dagbladen ze uit alle oorden van den archipel hebben vermeld, en terwijl anderen hun intelligentie gebruikten voor het oplossen van de vraag, welk politiek program het meest urgent is, heeft hij uit de verzamelde gegevens zijn besluiten getrokken, die tot zware beschuldigingen geworden zijn.

„Een man als Dr. Rivaï moet nauw een heftig gevoel van verontwaardiging hebben kunnen onderdrukken, toen hij aldus de wreede werkelijkheid zag gesteld tegenover de politieke rêverieën, waarvan de meerderheid van zijn medeleden het hoofd helaas maar al te vol hebben.”

FEUILLETON.

Ki Satoe en Ki Doea, Eén en Twee.*

In oude tijden waren er eens twee Soendaneesche jonge mannen; de eene heette Ki Satoe en de andere heette Ki Doea.

Beiden waren gelast door hunne ouders naar een ver gelegen stad, de stad Roem (Konstantinopel), te reizen, om daar in den godsdienst hunner vaders, d. i. de Mohammedaansche, onderwezen te worden. Een school, waar dat onderwijs wordt gegeven, heet pasantrèn.

Toen zij elkander op weg ontmoetten, vroeg Ki Satoe aan Ki Doea: „Hoe heet je en waar ga je heen?” Ki Satoe antwoordde: „Mijn naam is Ki Satoe (Eén) en ik ben door mijn vader gezonden naar de stad Roem, om daar in den godsdienst te worden onderwezen. „Hoe heet jij en waar ga jij heen?” Ki Doea antwoordde: „Mijn naam is Ki Doea” (Twee) en ik ben ook door mijn vader gezonden naar Roem, om daar in den godsdienst te worden onderwezen. Laten we makkers zijn en samen reizen. We deelen dan ook samen wat onze vaders ons hebben gegeven als teerkost op den weg.”

Ki Satoe, die van zijn vader tien gulden had gekregen, vond dezen voorslag zeer goed en gaf al zijn geld aan Ki Doea, waarna zij samen op weg togen. Eerst maakten zij het geld van Ki Satoe op; maar toen nu de beurt kwam aan Ki Doea, om aan zijn makker ook van het zijne mede te deelen, wilde hij daarvan niets weten.

Ki Satoe zeide: „Maar dat is gemeen! We waren toch overeengekomen, dat we alles samen zouden deelen? Ik heb zoo'n honger, toe geef mij wat te eten.”

* Door B. Alkema naverteld naar den Soendaneeschen tekst van Pariboga, vijf en twintig Soendaneesche Sprookjes, verzameld door C. A. Pleyte. „Twaalf Soendaneesche en Javaansche Sprookjes”, uitgegeven door J. H. de Bussy.

Komt, heeren leden van den Volksraad, laat een moment af van uw politiek program en houd u een oogenblik met het heden en de nuchtere werkelijkheid bezig. Bestudeer nog niet de mogelijkheden voor de vorming van een Indisch parlement, maar ga eens na hoe in die ontzettende dagen in de Britsche koloniën de regeering en de gezondheidsdienst hebben gewerkt.

En vraag dan eens aan de Regeering of die schrikkelijke tijden haar niet geleerd hebben, dat de meest noodzakelijke uitgaven die zijn voor de assainering, voor de gezondmaking van streken en steden en voor de woningverbetering. „En laat zij er eens op zinnen, hoe den inlander, vóór hem zelfbestuur te geven, het A. B. C. geleerd moet worden van hygiënische zorg en de eenvoudigste reinheidsproblemen. Wanneer, bij wijze van spreken, voor één jaar de Indische begroting slechts twee hoofdstukken telde: „medische verzorging” en „woningverbetering”, dan zouden wij dat het jaar noemen, waarin de meest-directe en voornaamste belangen van den inlander het best werden verzorgd. De rest, die nu de Ind. begroting tot een lijvig boekdeel maakt, zou veilig een jaartje kunnen wachten.”

De B. G. D. lijdt ernstig aan de papierziekte. Zal ze daarvan genezen, dan moet de Regeering niet op een salaris van f 400 een medicus uit het moederland halen, om dien na aankomst dadelijk te plaatsen in een oord, waar hij in een minimum van tijd zijn bijeenvergaarde wetenschap verleert.

De centralisatie is de eenige remedie tegen de papierziekte. Centralisatie deugt niet voor een dienst, die a. h. w. met ieder menscheijk wezen van deze dichtbevolkte landen te maken heeft.

Een zeer grondige en spoedige reorganisatie is noodig. Meer geld, meer medische ambtenaren, practischer ingerichte laboratoria, zoodat een geneesheer geen 3 of 4 dagen behoef te wachten op den uitslag van een bloedonderzoek; uitbreiding van het personeel van den verplegingsdienst. Op alles mag bezuinigd worden, maar niet op die reorganisatie-posten.

In zekere kringen wordt de tegenstelling tusschen heerschers en overheerschten zoo scherp mogelijk gemaakt uit politiek oogpunt, wat een prachtige gelegenheid biedt voor de meest élatante fraseologie. Het, ergst heerscht echter de „epidemische ziekte”, die de bewoners van geheele streken decimeert, de kracht en levenslust der bevolking verslapt en onherstelbare verwoestingen aanricht. De „heerscher” is alleen bij machte hier afdoende hulp te brengen; laat de „overheerschte” het zijne doen die hulp zoo doeltreffend mogelijk te doen zijn. Daartoe zouden de intellectuels kunnen beginnen om de millioenen-massa te leeren, wat lichaamsreinheid is, en hoe men zindelijk een huis moet bewonen.

Op de „tegenstelling” kan men dan over eenige decennia nog wel eens terugkomen.

Als ik lid van den Volksraad was geweest!

Van tijd tot tijd verschijnen er onder bovenstaanden titel artikels in het *Nieuwsblad voor Atjeh en Onderhoorigheden* van de hand van den hr. J. H. Correljé en handelende over onderwijsaangelegenheden.

Het laatste artikel was naar aanleiding van een rede van Mr. Creutzberg, directeur van on-

Ki Doea antwoordde: „Zeur maar niet, ik heb niets meer; ik kan je dus ook niets geven.”

Doch Ki Satoe had zoo'n honger, dat hij niet ophield eten te vragen aan zijn makker.

Eindelijk zeide deze: „Ik heb één snee brood; die kun je van me koopen, maar de prijs is heel hoog. Je moet er een van je oogen voor betalen.”

Ki Satoe antwoordde: „t Kan me niet schelen, geef op, want ik wil eten.”

Toen stak Ki Doea hem een oog uit. Ki Satoe kreeg een snee brood en daarop wandelden zij verder.

Ki Satoe at niet meer in drie dagen, maar toen werd zijn honger weer zoo sterk, dat hij het niet langer uithield en aan Ki Doea vroeg hem weer wat te eten te geven.

Ki Doea ontkende nu niet eten te hebben, maar zeide: „Goed, als je mij je andere oog ook laat uitsteken, kan je nog een snee brood krijgen.”

Door honger gedreven moest Ki Satoe wel toegeven en de wreede Ki Doea stak nu ook zijn andere oog uit, waardoor Ki Satoe geheel blind werd.

Ki Satoe werd nu geleid door Ki Doea, die het eene eind van een stok vasthield, terwijl het andere einde door Ki Satoe gegrepen werd.

Zoo trokken zij geruimen tijd verder. Daarna werd Ki Satoe door een geweldigen dorst gekweld.

„Geef mij toch wat te drinken”, zoo smeekte hij Ki Doea. Maar deze antwoordde: „Vraag niet om drinken; er is hier immers geen water. Wel is er een put, maar die is erg diep en ik heb niets om er mede te putten.”

Doch Ki Satoe klaagde al maar door over dorst. Dat begon Ki Doea te vervelen en hij zeide: „Geef mij je gordel”. Ki Satoe maakte zijn gordel los en gaf dien aan zijn makker, die hem daarop vast bond aan den zijnen. Den eenen gordel bond hij Ki Satoe om den middel, den anderen gebruikte hij om hem in den put te laten afzakken.

Toen Ki Satoe beneden in den put was gekomen, liet hij hem los en ging alleen verder, zijn makker, van wiep hij meende, dat hij verdrongen was, aan diens lot overlatende.

GINNEKEN.
Inrichting voor Physische Therapie
„WBRISHOFEN”.
Geneesheer: Dr. J. C. MOM, Arts.
Hydrotherapie (Kneippkur), Electrotherapie, Massage, Vibro-massage, enz. Behandeling van Zenuwziekten, Rheumatisme, Aandoeningen van Hart- en Ademhalingsorganen, Spijverterings- en Stofwisselingsziekten.
SPREKUREN: te Ginneken alle werkdagen behalve Dinsdag en Vrijdag.
Inrichting te Rotterdam, Tuinderstraat 87-89.
Spreekuur: Vrijdag 12-2 uur n.m.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging
Specialiteit in Kaartsysteem
DEN HAAG Kneuterdijk 5-7 Tel. H. 1600-924-925
AMSTERDAM Kalverstraat 35 Tel. C. 2153
GRONINGEN Spilsluizen 13 Tel. 2373

Middelbare School v. Handel en Administratie.
SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.
EXTERNAAT en INTERNAAT.
APD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. E. de Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
APD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.
De 1e en 2e Klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist hoeft te worden na het afloopen der 2e Klasse.
De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJNSTRA

H. S. VAN HASSELT
Kleermakerij
Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3'58

PERRY & CO.
Kalverstraat 93-95-97-99 - AMSTERDAM
ARNHEM - UTRECHT - 's-GRAVENHAGE
HUTKOFFERS

HOFLEVERANCIERS.
Wed. H. RAHDER & ZOON
Wijnhandelaren
Filiaal: 's-Gravenhage Heemskerckstr. la
Hoofdkantoor: Amsterdam Binnenkant 25
Filiaal: Arnhem N. Plein 15
Filiaal: Gorinchem O. Vischmarkt
Tel. H. 3493. Intere. Tel. 389. Tel. 280. Tel. 61.
Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.
Voor Export speciale conditiën.

MAISON VAN HAL
Hofleveranciers van H.M. de Koningin 103
Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442
Heeren- en Dameskleeding uitsluitend Iste klas maatwerk
Engelsche Stoffen
Fransche Lakens
Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

's-Gravenhaagsche Muziekschool „DE TOONKUNST”

Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477 Spreekuur 10-1 en 2-6
Directie: JAMES ZWART, Artistiek Leider; H. F. PERIZONIUS, Administratie

Instrumentaal, Vocaal en .....
..... Theoretisch Onderricht

Prospectus kosteloos.

96

Aanmeldingen dagelijks.

derwijs, waar deze aangaande de Holl.-Inl. school vermeldde, dat deze nog niet geheel gelijkwaardig aan de Eur. lag. school is, al gaat ze in de richting van dat doel steeds vooruit. Als bewijs van dit laatste moet gelden het goed gemotiveerd en op feitelijke gegevens berustend voorstel van den inspecteur van het Mulo, om met ingang van het volgend schooljaar de voorklasse bij de Mulo-scholen eenjarig te maken, wat ze voor verscheidene leerlingen practisch reeds was.

Maar eerst, wanneer de voorklasse geheel kan verdwijnen, zal de Holl.-Inl. school beschouwd mogen worden als volkomen gelijkwaardig aan de Eur. lag. school.

Bij het in 1917 gehouden overgangs-examen hebben de Inl. leert. van een Eur. school afkomstig en de oud-leerlingen van Holl.-Inl. scholen, die de mulo-voorklasse doorlopen hadden, evenveel succes gehad.

Daarop liet de hr. Creutzberg volgen: „De hr. Tjipto Mangoenkoesomo kan nu niet zeggen, dat ik ongelijkwaardige groepen vergelijk, want het is een bekend feit, dat alleen bepaald begaafde Inl. kinderen het op de Eur. school tot een goed einde brengen. Welnu, het aantal geslaagde Inl. leerlingen, afkomstig van de Europeesche lagere scholen bedroeg 68 pCt., dat van de andere groep 82 pCt., dus 14 pCt. meer.....”

Als de hr. C. volksraadlid was, zou hij op het bovenstaande de volgende toelichtingen gegeven hebben als zijn mening.

Stond er aan het hoofd van het Dep. v. Onderwijs een bekwame vakman, die het onderwijs in zijn verschillende geleidingen kende, zoo zouden de inlichtingen juist zijn.

Aangaande de Holl.-Inl. school beweert de hr. C.: „Zij staat verre, zeer verre beneden dat eindpeil en zal daar steeds heel ver beneden blijven, moet daar beneden blijven, omdat, ten eerste de Eur. school beschikt over beter personeel; en ten tweede, omdat elke school, waar niet de landstaal, maar een vreemde spraak voertuig van het onderwijs is, gedoemd is diep onder peil te blijven.”

Wat betreft het voorstel om de voorklasse éénjarig te maken, vraagt de hr. C.: „Heeft de Inspecteur van het Mulo dat rapport uit-zich-zelf ingediend of niet?”

Zoo neen, zat er iets suggestiefs in de hem gedane vraag, of de voorklasse éénjarig zou kunnen worden? En in hoeverre is de Inspecteur onder invloed van dat suggestieve gekomen? De hr. C. meent, dat het peil van het Mulo-onderwijs in de laatste jaren sterk gedaald is, vooral door het groot aantal Inl. leerlingen, afkomstig van H.-I. Scholen, en dat het daarom aanbeveling zou verdienen om den voor-cursus driejarig te maken.

Beneden in den put gekomen tastte Ki Satoe om zich heen en vond een spelonk, waarin hij neerhurkte. Hij zat er nog maar even, toen hij in zijne nabijheid hoorde praten.

Een kaboutermannetje sprak met zijn vrouw. Ki Satoe kon ze woord voor woord verstaan. Eigenlijk was de spelonk, waarin hij verscholen was, de woonplaats van het kleine paar. Ki Satoe knoopte goed in zijn oor wat zij zeiden, want hij bemerkte direct, dat hunne woorden voor hem van 't grootste belang waren. De vrouw vroeg n.l.: „Waarom verliezen we het nooit als we vechten?” De man antwoordde: „Daar hebben we immers een middel voor. Als ons leger verslagen is, slachten we fluks een zwarte kat en al de verslagenen staan weer op.”

Ki Satoe drukt zich nauwer tegen den wand van de spelonk en luisterde met alle aandacht.

De vrouw van den kabouter vroeg: „Als iemand geen oogen heeft, hoe wordt hij genezen?” Op die vraag luisterde Ki Satoe als met zeven paar ooren. Het kaboutermannetje antwoordde: „Dat is eenvoudig genoeg. Zoo iemand moet een blad plukken van den boom singawering genaamd het fijn wrijven tussehen zijn handen en 't daarna op zijn oogen strijken. Stellig ziet hij dan weer.” Si Satoe was wat blij, toen hij dit hoorde, maar hij had nog geen tijd zich over 't gehoorde te verblijden of reeds sprak 't vrouwtje weer en vroeg: „Hoe is het, zijn de schatten, die verborgen zijn in de hoofdpoot van de stad Roem daar nog en hoe kan men ze weg-nemen?”

De kabouter antwoordde: „Ook dat is gemakkelijk genoeg.”

„Je moet een zwarten hond slachten en als je hem geslacht hebt, zie je stellig alle de schatten, die daar verborgen zijn: Goud, zilver, juweelen, briljanten en allerlei meubels, zooals stoelen met gouden randen, tafels met zilver afgezet en nog veel meer; ook allerlei schoone zijden stoffen vindt men daar.”

Toen Ki Satoe dit alles gehoord had, gebeurde het, dat er een boertje kwam om te putten. De emmer stootte hem tegen den rug. Fluks pakte Ki Satoe dien beet en ging er op zitten. De man die putte, was ten hoogste verwonderd over de zwarte van den emmer. Hij kon

Ook is de schr. het niet met den Dir. van O. en E. eens, waar hij zegt, geen ongelijkwaardige groepen te vergelijken.

„De heer Creutzberg vergist zich hier in meerdere opzichten en de hr. Tjipto kan wel zeggen, dat hij ongelijkwaardige groepen vergelijkt, al behooren beide groepen tot de Inlandsche bevolking.” De leerlingen van de Holl.-Inl. school zijn gemiddeld twee jaar ouder, daar ze eerst nog twee jaar naar de voorklasse zijn geweest.

Op grond van een dertig-jarige ondervinding, opgedaan op Eur. scholen van allerlei gehalte, noemt schr. de bewering dat alleen bepaald begaafde Inl. kinderen het op de Eur. school tot een goed einde brengen, geheel onjuist. „Het vlijtige, hoewel middelmatige Inlandsche kind, brengt het evenzeer tot een goed einde, vooral, wanneer het komt te midden van Eur. leerlingen, die behoorlijk Hollandsch spreken.”

De begaafde Inl. leerling gaat, als hij er eenigzins kans toe ziet, naar de H. B. S. Zendt de Holl.-Inl. school haar beste leerlingen naar de Mulo, wat de Eur. school zendt zijn de middelmatigen. De Holl. Inl. school, die steenen voor brood geeft, niet in het volk wortelt en door de meest begaafde Inlanders zooveel mogelijk gemeden wordt, moet zoo spoedig mogelijk verdwijnen, om plaats te maken voor een goed ingerichte, zes-jarige volksschool, gevolgd door een Inl. mulo; H. B. S.; normaalschool voor onderwijzers; technische school en opl. school voor lagere Inl. ambt. met een hoogeschool als kroon op het werk, waar zijn intellectuele en staatkundige leiders gevormd worden. Maar zorg dat alles nationaal en zoo goed mogelijk zij.

„Thans ontbreekt bij het Inlandsch onderwijs de groote lijn, waarlangs het zich moet bewegen, om als opvoedkundige factor tot zijn recht te komen, voelt men voortdurend gebrek aan inzicht bij de leiding en krijgt men telkens weer den indruk, dat nog altijd de man ontbreekt, in staat het Inlandsch onderwijs naar de eischen des tijds te reorganiseren.”

De Landbouwschool te Oelëe Kareuëng.

In hetzelfde blad troffen we een verslag aan van de opening eener landbouwschool te Oelëe Kareuëng, waaraan we het volgende ontleenen.

De gebouwen der school staan midden in de „proeftuinen”, waar de 28 leerlingen, waarmee het onderwijs begonnen wordt hun practische opleiding zullen ontvangen.

Het frontgebouw draagt in Arab. karakters het opschrift: „Pangoe lëe hareukat mengo” (de landbouw is vader van alle bedrijven).

Achter het schoolgebouw staat het logeergebouw, waar door schotten van elkaar gescheiden kamertjes ruimte bieden voor een 40-tal interne leerlingen.

hem bijna niet omhoog hijschen. Eindelijk had hij hem boven aan den rand. Tot zijn groote verbazing zat er een mensch in den emmer en nog wel iemand, die blind was. De boer schrok natuurlijk geweldig en vroeg verbaasd: „Hoe, een mensch! Zeg eens vriend, wat voor iemand ben je? Ben je gek of ben je wel bij je verstand?”

Ki Satoe antwoordde: „Heb medelijden met me; ik ben een blinde; ik wilde drinken en stortte toen voor over in den put.”

De man, die hem had opgehaald, was nu vol deernis en zeide: „kasihan (och arme), ga maar meer naar mijn huis.”

Maar dat wilde Ki Satoe niet. Hij zeide, dat hij zich schaamde en vroeg hem alleen maar te brengen in de schaduw van een boom.

De boer voldeed aan zijn verzoek en bracht hem onder een der naastbijzijnde boomen, daar legde hij hem neer.

Toen de boer weg was, kroop Ki Satoe naar den stam, dien hij al tastende, omvatte. Heel voorzichtig klom hij in den boom. Wie weet, zoo dacht hij, is deze boom niet een singawering. Hij plukte een blad, wreef het fijn tussehen zijn handen en streek het daarna op zijn oogen.

O, wonder, hij zag weer evenals voorheen! Zijn oogen waren teruggekomen.

Gauw plukte hij eenige bladeren, stak ze in zijn zak en liet zich toen uit den boom glijden. Ge kunt u voorstellen, hoe blijde hij was! Hij danste van vreugde en riep al maar: „gelukkig, gelukkig, ik ben weer hersteld.”

Daarop ging hij op weg, al bedelende; hij sloeg geen enkele waroeng¹⁾ over; hier bedelde hij wat rijst, daar een pisang, ginds wat water; elders vroeg hij den nacht te mogen doorbrengen en zoo kwam hij na een lange reis aan een der poorten van de stad Roem.

Daar zag hij Ki Doea terug, bezig met hout te dragen. Ki Satoe bedelde ook hier om wat hij noodig had en rustte daarop uit van zijn langen tocht in een waroeng, dicht bij de poort.

Wordt vervolgd).

1) Een waroeng is een winkeltje, waar men allerlei eten kan koopen en tevens herberg voor den nacht kan vinden.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Bilkgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

**Chirurgische
Instrumentenfabriek**

1/4 LOTH & STÖPLER

Directeur: H. STÖPLER
TRANS 1-UTRECHT

UITRUSTINGEN
voor H.H. DOCTOREN
Complete Installaties
voor Hospitalen

Fabrikante: Nord Compressor

110

GEBRS. VLES - LEIDEN

Kleermakerij

BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste
Engelsche Stoffen
in groote keuze voorraadig.

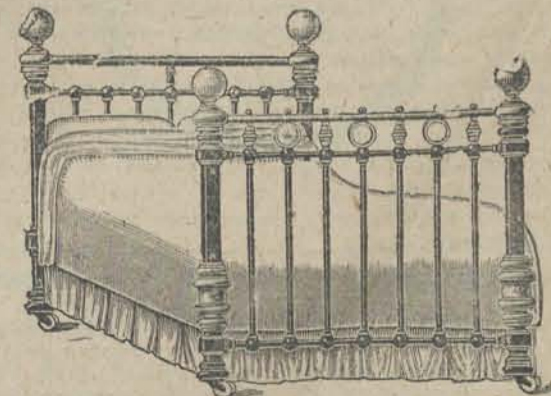
Uitrustingen voor Indië

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Priosestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

eenige dagen in water geweekt; dan wordt elk blad door een lus van zeilgrasgaren (zoals het met den vezel vervaardigde garen heet) gehaald, waardoor de huid en het bladmoes afgestroopt worden en men de bladvezels overhoudt. Deze bestaan uit geelachtig witte draden, die niet gesponnen kunnen worden, maar die de Indiaan bij 2, 3 of meer op zijn maakte dij tot een draad draait. Kappler, „Surinam”, geeft op blz. 43 daarvan een afbeelding.

In de „N. R. Ct.” van 9 Mei — Avondblad A — een waardeerende beoordeeling van den dansavond van Lili Green (een Surinaamsche van geboorte) in het theater Verkade.

Wij ontleenen daaraan den aanhef: „Men zou Lili Green onrecht aandoen door haar in één adem te noemen met die breede schare van dansende jofferen, die zich in den loop van zoo'n winterseizoen als het afgelopen op de tooneelplancken wagen om daar voor een altijd verrukt publiek maar kunst te vertoonen, de goeden niet te na gesproken. Want er wordt veel gedanst, maar al wie zich bevallig en lenig en met zekeren smaak weet te bewegen bij wat begeleidende muziek en die daar dan nog een fraai, grillig-fantastisch, grappig of dwaas kostuum bij weet te vinden, is nog geen danseres! Bij een bezoek, dat wij indertijd aan de dansschool van Lili Green hebben gebracht, hebben wij ervaren wat een langdurige en ernstige, dagelijksche oefening op verschillend gebied noodzakelijk is om in de danskunst iets te geven, dat af is, waarbij het effect niet van een toevallig gelukkig gebaar afhangt, doch zorgvuldig is voorbereid en overwogen.”

De „Bond van Surinamers in Nederland” (secretariaat: Weesperstraat 73, Amsterdam) heeft op Zaterdag 10 Mei, des avonds om 8 uur in het gebouw „Odeon”, Singel 460, een „Suriname-avond” gehouden.

Ir. E. J. Kempees, bestemd om op te treden als directeur van publieke werken in Suriname, vertrekt 13 Mei 1919 van Amsterdam naar Paramaribo.

Curaçao.

De Curaçaosche bladen van begin April j.l. staan vol van het afscheid van den heer Nuyens, die algemeen bemind was.

Omtrent het aanbieden van een huldeblijk aan den afgetreden Gouverneur, lezen wij het volgende in de *Amigoe di Curaçao*:

„Het Comité bestaande uit de heeren: Mr. J. B. Gorsia, Procureur; H. Boomgaard, B. v. d. Veen, Zeppenfeldt, Elias M. Penso, A. G. Statius Muller, S. M. L. Maduro, Mordy J. C. Henriquez, Dr. Ferguson, Jules Penha, Kapitein Bierman, A. A. Boom, H. J. Cohen Henriquez en Dr. J. Ellis, was daartoe, met uitzondering van den laatstgenoemde, voltallig aanwezig.

Op verzoek van het Comité had zich hierbij aangesloten de Eerw. frater Augustinus, de teekenaar van het album.

De Procureur, den Gouverneur toesprekend, bracht in herinnering hoe Z. Exc. gedurende zijn 30-jarig verblijf in onze kolonie de algemeene sympathie verworven en hoe hij tijdens zijn tien-jarig Bestuur als Gouverneur voortdurend voor den bloei en vooruitgang der kolonie gewerkt had en somde op wat er in die jaren tot stand was gekomen. Toen het bericht kwam, dat Gouverneur Nuyens ontslag had aangevraagd, hadden deze heeren zich in Comité vereenigd en de giften waren in menigte toegestroomd, zoodat het Comité in staat werd gesteld een huldeblijk aan te bieden, dat zoowel de burgerij van Curaçao als Gouverneur Nuyens eer aandoet.

„Als resultaat daarvan heeft het Comité thans de eer namens allen, die daartoe hebben bijgedragen, aan zijn Exc. aan te bieden een volledig studeerkamer ameublement, waarvan de vervaardiging reeds aan een bekende firma in Nederland is opgedragen, terwijl het bedrag daarvoor bestemd, bij een bankier in Nederland zal gedeponneerd worden. Tevens bood het Comité den Gouverneur een prachtig album aan, bevattende alle namen der schenkers van dit huldeblijk.

„Wegens het vervoerd vertrek kon dit album echter nog niet geheel worden afgewerkt.

„Naar wij vernemen zal dit album later na voltooiing, alvorens naar het Moederland te worden gezonden, voor allen die daartoe hebben bijgedragen, ter bezichtiging worden gesteld. Genoeg zij hier al vast te vermelden, dat de portefeuille, gebonden in groen leer met gouden lijstwerk en gevoerd in groen satijn, vervaardigd is in Caracas en een deftigen indruk maakt. Op den voorkant van deze portefeuille wordt een wapen van Curaçao aangebracht, dat in goud wordt uitgevoerd door onzen welbekenden Curaçaoschen goudsmid, den heer J. Striebeck. De bladen van dit album zijn geteekend door den Eerw. Frater Augustinus van het St. Thomas-College. Zoowel de Heer Gouverneur als de Heeren van het

Comité waren een en al bewondering voor de keurige artistieke afwerking van de reeds voltooide bladen.

De afgetreden Gouverneur, Mr. Th. I. A. Nuyens, is met het s.s. „Stuyvesant” naar Nederland vertrokken. Z.H.E. Gestr. begaf zich begeleid door den Raad van Bestuur om 11 uur 's morgens van het Gouvernementshuis naar de boot, die aan de Handelskade lag. Aan boord waren vele autoriteiten en particulieren aanwezig om van den vertrekkenden landvoogd afscheid te nemen.

Aan beide kanten der haven was een groote menigte om het vertrek bij te wonen.

Na het losmaken der trossen werden dertien saluutschoten gelost.

Door de Militaire kapel werd aan boord en daarna bij het Waterfort gespeeld, alwaar een militaire eerewacht was opgesteld.

Vóór zijn vertrek heeft de Gouverneur nog speciaal afscheid genomen van de Vlechtschool op Pietermaai. Aan het verslag daarvan in de *Amigoe* ontleenen wij:

„Op een tafel prijkte een prachtig bloemstuk, in den vorm van een reusachtig hoefijzer, waar binnen het portret hing van den beminden landvoogd. Jammer, dat het eigenlijke portret, dat als feestgeschenk en als blijvende herinnering aan de school te Pietermaai door alle leerlingen is aangeboden, niet op tijd kon gereed zijn.

Het eerste feestlied, door alle leerlingen gezongen, gold dit portret en werd gevolgd door een korte toespraak van de jonge juffrouw Felicita Coenradus, die de dankbaarheid harer medeleerlingen van Santa Rosa vertolkte jegens den scheidenden Gouverneur, die door het oprichten van vlechteursussen allerwege in de buitendistricten zooveel meisjes in staat gesteld had grondig haar vak te leeren kennen en op eerlijke wijze haar brood te verdienen. Een toepasselijk lied uit naam van Sta Rosa's leerlingen sloot zich hierbij aan, ten afscheid en als hulde van dankbaarheid.

Een klein intermezzo bezorgde de Heer H. J. Cohen Henriquez door een kleine keurverzameling van strooïeden den Gouverneur ter bezichtiging aan te bieden, hoeden van nieuw model en nieuw materiaal (latai en awara-stroo van Suriname) vervaardigd, die zeer in den smaak vielen en in den laatsten tijd buitengewoon veel aftrek vinden in de kolonie.

De clou van het feest vormde het geestig lied ter verheerlijking van 's menschen hoofddeksel *den hoed*, en de aanbieding van het feestgeschenk: een pracht-exemplaar van een panamahoed in gentleman-vorm, aan Gouverneur Nuyens. Deze hoed, vervaardigd door Mejuffrouw Fita Pourrier, de hoofdvlechtsster van Santa Rosa, is onbetwist de fijnste strooïe ooit in de kolonie vervaardigd. Hij is zoo onberispelijk van techniek, zoo ragfijn van vezel, zoo keurig van afwerking en elegant van vorm, dat deze heerenhoed terecht een kreet van bewondering uit aller mond ontlokte. Zichtbaar aangedaan aanvaardde de landvoogd dit kostbaar geschenk, en zoozeer

Toko Samoaa Ada

Firma H. C. MORSINK Ezn, 80

Hobbemastraat h. P. G. Hooftstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Samballans, Boemboe-Boemboe, Sereh, Kerrie Djawa, Assem, Trassie, Knuflook, Koeping Tikoes, Sedap Malem, Agar-Agar, gedroogde Lombok, Koenjiet, Wadja's, Koekoesans, Rijstlepels, Roode Rozensiroop, Gambier, Bidara-oepas, Boea-Tempagang, Sarongs, Slendangs-Kapstokdoeken, Kleedjes, enz.

WAYANGPOPPEN

BATIKSTOFFEN

(per el)

JAPANSCH EN CHINEESCH

CURIOSA,

GENDIES.

THE PH. VAN OMMEREN CORPORATION OF NEW-YORK

New York, San Francisco (Cal.), 42 Broadway. 64 Pinestreet.

belast zich met:

Expeditie :: Assurantie
Opslag van goederen, enz. enz.

Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

A. C. ZWANG Azn

Veemarktstraat 40
BREDA

Telefoon Interc.
No. 315.

Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

MEUBELLEN

Artistieke ontwerpen
J. P. STRIJBOS

(Leerjaar school voor Kunstnijverheid)

BEGROTINGS
ZONDER VERBINDING

N. KUIPER

Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co., 108

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

F. A. C. F. VAN DER DOES

LANGHE HOUTSTRAAT 9

DEN HAAG

BREDA-MAASTRICHT

Vraagt catalogus

..... Melkinrichting .....

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

had de hartelijkheid dier eenvoudige meisjes uit het volk Zijne Excellentie aangegrepen, dat hij van aandoening niet in staat was een woord te spreken.

Een treffend woord van afscheid werd tot slot gesproken door Mejuffrouw Maria Abad, de begaafde leerlinge van den hoofdcursus van Pietermaai.

Zij wierp een terugblik over alles wat Gouverneur Nuyens tijdens zijn bestuur voor de vlechtindustrie in onze kolonie gedaan had, een werk vol van verdiensten, dat voor onze eilanden van verstrekkende sociale beteekenis is, zoodat een leerling, die nu met einddiploma de school verlaat, werkelijk onbezorgd haar toekomst te gemoet kon gaan.

Met een enthousiast: „Lang zal Hij leven”, werd de plechtigheid besloten.

Nieuwe Gezaghebber.

Den heer G. J. van Grol is op zijn verzoek eervol ontslag verleend als gezaghebber van St. Eustatius met ingang van den dag, waarop hij het bestuur van St. Eustatius aan zijn opvolger zal overgeven en tot gezaghebber van de drie Bovenwindsche eilanden is benoemd de heer Tymstra, le luit. van het O.-I. Leger, die met de „Commewijne” uit Nederland trok.

Een Adres.

Door een groot aantal voornam ingezetenen is een adres ingediend bij den Kol. Raad, waarbij verzocht wordt, in overleg met het Koloniaal Bestuur pogingen aan te wenden om den heer Ph. van der Breggen, tijdelijk directeur van openbare werken, wiens dienstverband in de kolonie tegen December afloopt, alsnog te doen besluiten zich eenige jaren te blijven belasten met de leiding van de belangrijke werken, welke door het Koloniaal Bestuur zullen worden uitgevoerd.

De Vrijmoedige.

Met het nummer van 3 April j.l. opende de Vrijmoedige zijn 44sten jaargang. Als een bijzonderheid mag zeker wel vermeld worden, dat in al die jaren deze courant onder één en denzelfden redacteur, directeur en uitgever het licht zag.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Anti-woeker. De *Kawan Kita jang Toeloes* geeft een verhandeling van de bij Staatsblad 1916 No. 643 vastgestelde regeling tot bestrijding van den woeker. De schrijver zegt, dat deze regeling niet wel overdacht is, maar geeft toe, dat het noodig is de Inlanders te beschermen tegen den woeker, daar zij nog niet in voldoende mate de zoo noodige zelfcontrole bezitten en nog niet schrandler genoeg zijn, om regelingen te maken tot onderlingen steun.

Conservatieve Mannen. In de *Svara prampoean* moedigt M. H. de moderne vrouwen aan, om te strijden tegen de conservatieve opvattingen der mannen, waardoor het ontwaken en het zich opwerken uit den staat van afhankelijkheid, waarin de vrouwen tot nu toe verkeerden, onmogelijk wordt gemaakt.

De Arabieren en hun Taal. In de *Oetoesan Islam* wordt geschreven, dat het noodig is niet alleen den Koran, maar ook de wetenschappelijke Arabische boeken in het Javaansch te vertalen, opdat daardoor de Javanen in de gelegenheid gesteld worden de Arabische wetenschappen te bestudeeren.

In de *Sinar Hindia* wordt bericht, dat te Semarang een Arabische godsdienstschool is opgericht onder den naam van „*Madrasah Al Maaref*”, die gesteund wordt door eenige gegoede Arabieren ter plaatse.

Zekere Arga, matroos, schrijft in de *Oetoesan Islam*, dat de Arabieren als verbreeders van den Islam een vereeniging moeten oprichten in den geest van het Zendinggenootschap en scholen oprichten op godsdienstigen grondslag. Naar zijn meening hebben de Arabieren tot nu toe niet getoond de Inlanders de „ware opvoeding” te hebben willen geven. Wel hebben zij hun best gedaan de Inlanders arm te maken door hun woekerpraktijken. De schrijver zegt, dat de Arabieren een goed voorbeeld moesten geven, opdat de Inlanders meer vertrouwen in hen zullen stellen. De redactie is het met den schrijver eens, maar voegt er aan toe, dat niet alle Arabieren goed op de hoogte zijn van de geloofsartikelen, en er onder hen, evenals bij alle andere rassen, goeden en slechten gevonden worden.

Het Javaansche Kulturcongres. In de *Wederopbouw* bestrijdt R. S. M. Soerio Koesoemo het artikel van Dr. von Römer over dit onderwerp en komt tot de volgende conclusie: Het intellectualisme leidt tot het egoïsme, dit is de leer van het Westen. Doch wij kunnen ons aan die leer niet onttrekken, daar zij noodig is om onze evolutie in een goede baan te leiden. Om evenwel de slechte gevolgen van dat intellectualisme tegen te gaan, moeten wij uit de puinhoopen van het verleden onze ongeschonden kultuur opdiepen en daarop voortbouwen, gelijktijdig het intellect opvoeren. Er moet evenwicht zijn. Voor onze intellectueele ontwikkeling hebben wij ontegenzeggelijk de hulp en voorlichting van den Westering noodig. Steeds hebben wij erkend, dat de Westeringen ons in kennis en ontwikkeling voor zijn. Maar steeds hebben wij ook verklaard, dat er verschil is in den aard van den Oosterling en den Westering. Is het verschil niet gelegen in den duur der intellectueele ontwikkeling? Neen, dat hebben wij nooit ingezien en nu nog erkennen wij het niet, dat het noodig is, dat van ons een aanhangsel van den Westering gemaakt wordt.

Zendingsgezuind. In de *Djawi Kondo* ergert zich Israel Tjondro Dipo, een Christen Javaan, dat een zekere Hadji Abdoerrachman uit de dessa Kertojo (Poerworedjo-Banjoemas) in een grondkwestie met de Serajoe Maatschappij, geen recht heeft kunnen krijgen. Indien hem, schrijver, zoo iets was overkomen, had hij terstond de hulp van den *Toean Pandita* ingeroepen, en de geheele zending zou er zich voor gespannen hebben, desnoods naar den Gouverneur-Generaal gegaan zijn om recht te krijgen.

Adatwijziging. In Moengkar — alzo de *Tjahaja Sumatra* — zijn de Inlanders overeengekomen, om de nalatenschap van een overledene, niet meer onder

HOLLAND HOTEL
tegenover de Wagenbrug
Restaurant à la carte en pension
DEN HAAG

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
Amsterdam
72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

HOTEL-PENSION PHILADELPHIA
LEIDSCH KADE 94, tegenover het Leidsche Boschje.
AMSTERDAM - TEL. Z. 3275.
Zeer aanbevelenswaardig voor Indische Families.
DAGELIJKS RIJSTTAFEL.
INDISCH EN EUROPEESCH RESTAURANT.
KAMERS MET EN ZONDER BADKAMER
Lift. Centr. Verwarming

Grand Hotel Pension „DE NIEUWE KROON”
voorheen BLOEMINK
APELDOORN.
De meest bekende inrichting ter plaatse
Directeur-Eigenaar H. VAN WIJK,
voorheen Directeur Hotel van Wijk, Singapore.

Palace Hotel - Hilversum
Telefoon 21
Familie-Pension 1ste Rang
Het geheele jaar geopend
D. VAN DIJK.

Restaurant VAN DER PIJL
PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant
„Central”
De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ
geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme
Afternoon-Tea-Concerten
door het ensemble
WILLY HONSBEEK & z

Hôtel „de Oude Doelen”
en
Pavillon „Oude Doelen”
DEN HAAG - SCHEVENINGEN
Restaurant de tout première ordre.
Thé Concert - Diner Concert
Soupe Concert
American Bar Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag
Lange Houtstraat, hoek Voorhout.
Dejeuners, Dinners, Soupers
Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

MAISON VAN RIJN
Prins Hendrikstraat 28 - DEN HAAG - Tel. H. 4060
Uitzenden van Dinners van af 90 cent.
Meermalen bekroond. C. JENNER

RESTAURANT 1^e ETAGE, Ingang No. 17. Tel. Int. 2479
Plat du jour Dinners A la carte
RESTAURANT KNAPPSTEIN
VLAMINGSTRAAT 15-17 - 's-GRAVENHAGE
PARTERRE: LUNCHROOM, INGANG No. 15, KOUDE EN WARMESPIJZEN

Maison van Wijk
Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665
UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90
Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
Dejeuners, Dinners en Soupers.
KOUDE EN WARMESCHOTELS. J. H. M. KOETS

de *Kemanakans* te verdeelen, zooals tot nu toe door den adat is voorgeschreven. Daarop heeft de S. I. van Moengkar een vergadering belegd, welke door ± 1000 menschen werd bijgewoond, die allen instemming betuigden met de hiervoren bedoelde adatwijziging. Vervolgens werd beraadslaagd om le. wijziging te brengen in alle adatvoorschriften, die bezing te brengen voor de Inlanders van beiderlei kunne; zwarend zijn voor de Inlanders van beiderlei kunne; 2e. Id. van den adat betreffende het huwelijk, dat in het vervolg op Arabische wijze voltrokken moet worden.

Met twee Maten: De *Warta Hindia* betoogt, dat Nederland tot nu toe in gebreke gebleven is om den Inlanders goed en hooger onderwijs te geven. De Hollanders willen veel goeds geven en tot stand brengen, maar dat alles staat slechts op papier. De daden zijn uitgebleven. Voor de Hollandsche kinderen wordt zeer veel gedaan, maar voor de Inlandsche? Nog steeds wordt met twee maten gemeten. Nog is er geen H.B.S. voor de Inlanders. De landbouwscholen zijn z.i. voor de Inlanders van weinig nut. Het ware beter die te doen verdwijnen in plaats van nog meerdere op te richten. De leerlingen, die van deze scholen afkomen, verkiesen niet het landbouwbedrijf uit te oefenen; hunne ouders helpen zij niet in den veldarbeid. Het onderwijs op die scholen maakt hen verwaard, in plaats van nederig en vlijtig. Die van de ambachtsscholen afkomen, kunnen de houtwerken slechts op dezelfde wijze als hunne ouders in de kampongs bewerken. Finer werk kunnen zij niet afleveren. Die op de kweekscholen geweest zijn, kunnen niet vergeleken worden bij die van de kweekscholen te Leiden of Haarlem. Dat lijkt alsof de hersens van de N.-I. inboorlingen te hard zijn voor goed onderwijs. Na zes jaren te Fort de Kock, Bandung enz. onderwijs gehad te hebben, moeten de kweekelingen nog drie jaren de Hoogere Kweekschool te Poerwadjo bezocht hebben om een examen te kunnen afleggen gelijk aan dat van de Hollandsche hulpacte. En als zij eenmaal deze acte gehaald hebben, ontvangen zij nog niet den rang en 't tractement van een Europeesch onderwijzer. Dit is z.i. weer meten met twee maten.

T. K. N. M. De *Oetoesan Hindia* geeft een verslag van de op 25 December Ao Po gehouden vergadering van het Comité *Tentara Kandjeng Nabi Mohamad*, welke voor het meerendeel door leden van het comité werd bijgewoond. In de openingsrede zeide de Voorzitter, dat het comité steeds als zijn plicht beschouwd heeft zijn beste krachten aan te wenden om zuivere doeleinden te bereiken. Er werd voorgesteld twee boeken uit te geven „*Tapdoel-Islam*” (in het Javaansch met Arabische karakters) en „*Mirkatoel-Islam*” (in het Javaansch met Javaansche karakters). De inhoud van deze boeken werd nauwkeurig onderzocht. Besloten werd het laatstgenoemde werk het eerst uit te geven, waarvan *Tjokroaminoto* een vertaling zoude leveren. Deze stelde tevens voor, welk voorstel mede besproken werd, een vereeniging op te richten, strekkende tot oprichting en instand houden van scholen met onderwijs op godsdienstigen grondslag. Dan zou er rechtspersonlijkheid op aangevraagd moeten worden, teneinde gevoegelijk een regeeringssubsidie te kunnen aanvragen. Het plan is te beginnen met een H. I. S. te Soerabaja, waar ook onderricht in den Islam gegeven zou worden en waaronder ook subsidie zal worden aangevraagd. Deze school moet zijn een voorbereiding voor de levering van leerlingen voor een op te richten kweekschool van Mohamedaansche onderwijzers, zooals op het programma vermeld staat, van de C.S.I. en T.K.N.M. (*Tentara Kandjeng Nabi Mohamad*). Tot de oprichting der vereeniging werd besloten. Als naam werd gekozen: „*Taalemoel Mohamadjah*”; standplaats Soerabaja. Tot voorzitter werd gekozen O. S. *Tjokroaminoto*, Secretaris *Sosrosoedewo*, penningmeester *Sech Roebaja bin Ambarawak bin Taleb*. Alle aanwezigen traden als lid toe. Besloten werd uit de comitéskas f 2100 te bestemmen voor de oprichting van bedoelde H. I. S. te Soerabaja. Later, als de regeeringssubsidie werd verkregen, kon die som terug gestort worden. Zoo mogelijk zou deze school binnen twee maanden geopend worden.

De komende Messias. De *Sinar Hindia* deelt mede een strooibillet ontvangen te hebben, ondertekend: „*Sri Toendjoeng Seto*”, waarin, in opdracht van „*Sang Boedhie Rahajoe*”, wordt aangeraden om tot heil van de menschheid hier op aarde en in het hiernamaals te streven naar: reinheid, vroomheid, eerbijheid en geduld. Daarin wordt verder gezegd, dat indien alle menschen dezen raad volgden, spoedig van deze aarde zouden verdwijnen alle zorgen en moeilijkheden, ongeluk, onrust, armoede, hongersnood, ziekten en andere gevaren. Dan zou er een nieuwe tijd aanbreken en geboren worden de Messias. Er zijn reeds voortekenen, die wijzen op die komende tijden, terwijl in herinnering gebracht worden de woorden in de *Kitabs* van alle profeten. Ten slotte wordt aanbevolen om zoo te leven, dat het getuigen niet knaagt.

Bijgeloof. Hetzelfde blad (*Sinar Hindia*) schrijft, dat in de Kaoman te Parakan Mauloed optochten gehouden zijn, waarbij niet minder dan twaalf geiten geslacht werden, waarvan de koppen en pooten bij elken viersprong der wegen begraven werden met de bedoeling het ziektegevaar te bezweren.

Spaansche Griep. De *Neratja* merkt het volgende op naar aanleiding van de bekendmaking van den Bur-

gerlijk Geneeskundigen Dienst omtrent de groote sterfte aan Spaansche influenza: Eerst nu, nadat bijna twee miljoen inlanders aan die ziekte bezweken zijn, komt men tot de ontdekking, dat die groote sterfte te wijten is aan onvoldoende voeding.

Overbevolking. In hetzelfde blad (*Neratja*) wordt uitvoerig geschreven over den economischen toestand in de suikerstreken en betoogd, dat het geringe oppervlak der bouwgronden in verhouding tot het aantal zielen in vele dier streken de bevolking er toe dwingt zich bij de suikerfabrieken te verhuren. De Regeering kan niet ingrijpen om die overbevolking te voorkomen, daarin verhinderd door een bepaling in het Regeeringsreglement, dat zij den grooten landbouw en de groot-industrie geen belemmeringen in den weg mag leggen. Toch zal emigratie blijken de juiste en eenige uitweg te zijn. Daarom is het de plicht van de volksleiders de Inlanders er toe te brengen hun geboortegrond en familie te verlaten en in andere streken een beter bestaan te zoeken.

De Vereeniging „Jong Java”. De *Darmo Kondo* ontving een programma van het te Djokdja te houden congres dezer vereeniging. De datum van het congres was nog niet bepaald. Volgens dat programma zouden er vier dagen aan worden besteed, terwijl de congressisten ook in de gelegenheid gesteld zouden worden een typisch Mataramsche wajangopvoering (?) bij te wonen en last not least een excursie naar het Zuiderstrand en de begraafplaatsen *Imogiri* en *Pasar Gedé*. Er wordt vrij logies aangeboden bij de prins *Tedjo Koesoemo* en *Hadi Koesoemo*, alwaar de gasten de grootst mogelijke vrijheid zullen genieten.

S. I. in den Volksraad. Als antwoord op het geschrift van *Sosro Kardono* schrijft *Tjokroaminoto* in zijn blad (*Oetoesan Hindia*), dat de S. I.-leiders niet behoeven af te treden uit den Volksraad, wil men het volk organiseren en economisch weerbaar maken. Dat de S. I.-leiders nog in den Volksraad zitten, moet men juist als hun plicht beschouwen. Doch schrijver erkent, dat de Volksraad geen plaats is voor volksleiders en dat de Raad bestaat uit kapitalisten, ambtenaren, conservatieven en reactionairen. Tjokro besluit dan, dat de S. I.-ers geduld moeten hebben tot het oogenblik gekomen is, waarop zij kunnen ageeren. Ofschoon den strijd in den Volksraad nog altijd verliezende, moet men niet vergeten, dat de leiders den volkswil kunnen uiten, daar waar de tegenpartijen aanwezig zijn, zoodat zij het streven van de S. I. kunnen hooren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ellende. De *Bintang Soerabaja* deelt mede, dat ook in Pedan (Klaten) op de pasar bijna elken dag tal van kinderen te koop worden aangeboden door de ouders à raison van f 0.75—f 1.— per kind. De menschen, die tot koopen overgaan, worden daartoe gedreven uit medelijden met de vermagerde, bleke gezichtjes; en de ouders worden tot den verkoop letterlijk gedwongen door hun overgrote ellende; ook omdat als die kinderen sterven, zij niet eens voor een behoorlijke begrafenis kunnen zorgen. Eerst nu hongersnood voor de deur staat, komt de Regeering te besluiten de voedselvoorraden te doen opnemen. De schrijver meent, dat deze maatregel niet veel meer zal kunnen baten, daar die veel te laat komt. Hoe komt het, dat de Regeering niet naar de waarschuwingen van het volk heeft willen luisteren? Zoo vraagt het blad.

AMSTERDAMSCHER BANK - Amsterdam

Kapitaal . . . . . f 34.408.900.—
Reservefonds . . . . . 22.440.000.—
Bijzondere Reserve . . . . . 2.000.000.— 69

— ALLE BANKZAKEN —

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Credietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN. 107

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.— Twintig Kantoren

HAAGSCHE Assurantie..... BRAND enz. 1805
Compagnie voor BRAND van 1805

Aanvragen om een Agentschap aan de Directie
Hoofdkantoor: Bezuidenhout No. 1, Den Haag 59

BRAND - BEDRIJF - INBRAAK

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.—
Statutaire Reserve . . . . . 11,595,462.—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai. 129

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

BEROOVING 60

Wij verzekeren U tegen alle schade, tengevolge van 'het op eenigerlei wijze verloren gaan van Effecten, Bankpapier, Specie en andere Geldswaarden, zich bevindende in handen van Uw personeel.

GUNSTIGE VOORWAARDEN.
BILLIJKE PREMIE.

VEREENIGD ASSURANTIEKANTOOR

Plein 17a Den Haag
Tel. H. 680.

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door 105
stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING 65

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

GESTORT KAPITAAL . . . f 4.050.000.—
RESERVE ca. . . . . f 850.000.—

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pe-
kalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore,
Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden. 72

Kapitaal f 35.000.000.— Reserven f 17.400.000.—

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De vredesvoorwaarden.

Wie zich nog de illusie gemaakt heeft den grootmoedigen geest van Wilson in de vredesvoorwaarden terug te vinden, moet zeer teleurgesteld het staatsstuk doorgelezen hebben, dat Clémenceau aan graaf Brockdorf Rantzau heeft overhandigd. Misschien zou in hetgeen niet uitgedrukt is nog iets van Amerika's hooge opvatting zijn terug te vinden, doordien de V. S. eigenlijk niets voor zich zelf vragen, maar wie weet, hoe de Amerikanen zich, blijkbaar met succes, beijeren om in den wereldhandel de plaats in te nemen, die de Duitschers zich bemachtigd hadden en wie in de vredesvoorwaarden dan aanwijzingen vindt om de D. ver van de vreemde markten te houden, kan ook daarin geen onbaatzuchtige politiek meer zien. Er ware tusschen de wellicht te mooie klanken van Wilson en de uitingen van diepen haat van den Franschen premier een gulden middenweg te kiezen geweest, maar volgens ons gevoel is deze niet ingeslagen. Werd, tijdens de onderhandelingen nu en dan van een succes van Wilson gesproken, en zal hij zich daardoor kunnen wijsmaken dat zijn woord van diepgaanden invloed is geweest, de geschiedenis zal den vrede niet naar hem, maar wel naar Clémenceau noemen.

Duitschland was nog niet genoeg overwonnen, was nog niet genoeg vernederd; hard, in alle opzichten hard zijn de voorwaarden, welke het slechts te aanvaarden heeft, wil 't niet langer uitgehongerd worden. Onze sympathie is tijdens den oorlog niet aan de zijde van Pruisen geweest, zij kan bij de vredeseischen moeilijk aan de zijde der opperrechters blijven.

Stukken van Duitschland worden afgerukt, niet alleen die, welke door de geschiedenis of den aard der bevolking als Fransch of Poolsch kunnen gelden, maar stukken, die volgens alle grondslagen als Duitsch behorende erkend te worden. Duitsch-Oostenrijk zal volledig onafhankelijk moeten zijn, zonder van die onafhankelijkheid gebruik te mogen maken om zich desverkiezend bij D. te mogen aansluiten. Denemarken kan meer van 't D. gebied krijgen dan het zelf schijnt te wenschen.

Van de voormalige koloniën blijft niets aan D. Ook zijn invloed in Marokko, China, Egypte moet blijvend en voor goed gefnuikt worden. Verdragen met Siam, Liberia, vervallen. Wat de toongevers der Entente verder zullen beslissen over 't lot der koloniën en de D. kolonisten, over Turkije en Bulgarije, Duitschland heeft bij voorbaat er in te berusten.

Eenigszins eigenaardig doen, tusschen de bepalingen van hoog staatsbelang, de eischen aan binnen 6 maanden de koran van den kalief Othman in handen te stellen van den koning van Hedjaz en den schedel van sultan Mowana, vroeger in Duitsch O. Afrika, van de Britsche regering.

Vernederend zijn ook de bepalingen, dat zij die door de Entente als de hoofdschuldigen voor den oorlog worden beschouwd, overgeleverd moeten worden aan door de overwinnaars aangewezen rechtbanken; vernederend omdat dit toch in elk geval zal wezen een overleveren op bevel van hen, die naar hun eigen opvatting gestreden hebben voor het D. vaderland. Een D. rechter kan hun ter verantwoording roepen, maar een D. regering kan zich bezwaarlijk laten voorschrijven hoe ten deze te handelen.

De financiële eischen drukken en plukken; tot in lengte van jaren zullen zij drukken en beoogen zij D. te plukken. D. moet betalen als een rijk land, maar 't mag niet rijk worden, blijkt 't buiten staat om aan de eischen te voldoen, dan zal op andere wijze en langer gedrukt en geplukt worden.

De nu voorgelegde eischen beheerschen niet 't geheele gebied waarover de bemoeienis der conferentie zich uitstrekt, integendeel zij beperken zich tot de aan D. te stellen eischen, maar hier en daar geven zij toch al een kijk op nieuwe verhoudingen van verdere strekking. Tot de contracteerende rijken behorende de Hedjaz, Polen, Tsjecho-Slowakije, Montenegro is niet genoemd. Luxemburg en Monaco blijven; neutraal Moresnet houdt op te bestaan. Egypte behoudt den door de entente op den tronon geholpen kedive, maar blijft onder Britsch protectoraat. Alle Deutsche rechten op Sjantoeng, met inbegrip van Kiau-tsjau, gaan op Japan over (China heeft reeds officieel aangekondigd die overdracht niet te willen onderteekenen).

Hoe over de voormalige D. koloniën verder beslist wordt, gaat D. niet meer aan. Zonder 't antwoord af te wachten is, afgescheiden van de overhandiging der eischen, dan ook in een ander stuk reeds een rolverdeling vastgesteld. Over Togoland en Kameroen zullen Eng. en Fr. nog adviseeren. Duitsch O. Afrika krijgt Eng.; Duitsch Z.W. Afrika de Unie van Z. Afrika; de Samoa eilanden krijgt N. Zeeland; de andere eilanden in den Stillen Oceaan ten Z. van den evenaar Australië, behalve Naeroe dat onder Engeland komt te staan; die ten N. van den evenaar krijgt Japan. Allen, wel te verstaan, als mandaathouders van den Statenbond.

Het Duitsch-Chineesche verbond.

Toen 5 jaren geleden vooraanstaande mannen op verschillend gebied, een D.-Ch. verbond tot stand brachten, geloofde niemand dat men weinige maanden stond voor den oorlog, die D. van zijn overzeersche betrekkingen zou afsnijden. D. zag vol verwachting een groote economische ontwikkeling en een sterke bevestiging van zijn wereldverbindingen te gemoet. De mannen, die tot de stichting van den bond overgingen, hadden de overtuiging, dat China bij uitnemendheid het land was voor een centrale stelling voor de D. bedrijvigheid in 't buitenland.

In „der Neue Orient“ van 25 Mrt. geeft Dr. M. Linde beschouwingen over 1914 en 1919, die, naar 't ons voorkomt, aan actualiteit winnen nu de vredesoplossing China geenszins voldaan heeft. Evenals Japan's positie in 't verre oosten wel vergeleken wordt met die van Groot Britannië in 't westen, en dit tusschen die landen tot een vaak gebleken sympathie leidt, ontstaat een symetrie, die zich ook in iniger sympathie zou kunnen omzetten, tusschen de verdrukte reuzen China en Duitschland.

't D.-Ch. verbond had den voormaligen gezant te Peking, Dr. Freih. von Mumm tot voorzitter. De bedoeling was zoowel in D. als in Ch. werkzaam te zijn. De oorlogstoestanden verplichtten echter zich tot organisatorisch werk in Europa te bepalen. Daarbij kregen de hier vertoevende Chineezers een aandeel, wel keerde 't meerendeel naar hun land terug, maar zelfs na de oorlogsverklaring bleef een niet onaanzienlijk aantal in D. De bemoeienis ten hunnen bate was van drieërlei aard.

Vooreerst waren de Ch. meer dan andere vreemdelingen op zich zelf aangewezen. 't Verbond stelde D.-Ch. avonden in, waarop door voordrachten en mondeling verkeer aanraking en omgang bevorderd werden. De Ch. konden zich met het D. meestal goed of voldoende behelpen.

Vervolgens werd den Ch. een kijk gegeven op D. arbeid, organisatie en huishouding. Onder leiding werden zij in staat gesteld nijverheidsinstellingen en openbare inrichtingen te bezoeken. Hiertoe werden ook gemeenschappelijke reizen gemaakt, maar de oorlogsmoelijkheden beperkten het meerendeels tot Berlijn.

Ten derde werden de Ch. met raad en daad terzijde gestaan. Ch. technici werden in fabrieken werkzaam gesteld; het toelaten tot de Hoogescholen werd gemakkelijker gemaakt; verplichte formaliteiten werden zoo mogelijk beperkt; wie, door 't afsnijden der gemeenschap met China in geldelijke moeilijkheden verkeerde, kon een voorschot krijgen; enz.

Duitschland handelde dus anders ten opzichte van de Ch., dan China deed door de Duitschers uit zijn gebied te verwijderen.

Het verbond bleef ook actief om in D. de belangstelling voor Ch. uit te breiden. In verschillende steden werden voordrachten gehouden om op de beteekenis van Ch. voor D. te wijzen. Zij waren deels voor vakmannen bestemd, wier belang gewekt moest worden, deels van meer populaire strekking en dan werden zij door lichtbeelden toegelicht — 't verbond beschikte hiertoe over 700 nummers —. In 't Museum für Meereskunde werden Ch. cursussen gehouden.

Verder verdienen de cursussen in de Ch. taal voor handelslui en technikers nog vermelding. Hiervoor werd samengewerkt met den Orientalischen Seminar Professor Schüler, die gratis college gaf; voor de leerlingen waren aan den cursus geen uitgaven verbonden.

Het letterkundige bureau van 't verbond geeft sedert begin 1916 het China Archiv uit, dat thans Archiv für den Fernen Osten heet en maandelijks verschijnt. Bovendien werden verschillende ondernemingen in afzonderlijke gedrukten behandeld.

In Berlijn heeft 't verbond een bibliotheek en een archief, die beide ter raadpleging open staan.

Behalve aan deze instellingen van blijvend aard, geeft 't verbond ook aandacht aan de vragen van actueelen aard. Zoowel op economisch als op politiek gebied is 't actief gebleven. Het nam b.v. d. D. Medizinschule en Technische schl. in Shanghai en Hankau over en richtte tot de Regeering aanwijzingen betreffende de vredesovereenkomst.

De werkzaamheid van 't verbond is wel beperkt, maar nooit geheel verlamd geworden, door het vele dat in China en in Duitschland voorgevallen is. Ongeacht welk lot aan staatkundig Duitschland toegedacht moge worden, zal 't een der krachten blijven, waardoor de Duitschers zich zelf weer naar boven zullen willen werken. Nu, te midden van den van vele zijden komenden druk, riep Dr. M. Lindé dan ook al op het propagandea, tot 't aanhouden van de banden, die de ondernemende jonge Chineezers naar D. deden komen, en omgekeerd, hij vroeg goede voorlichting voor de D. industrie van hetgeen Ch. noodig heeft en leveren kan. 't D.-Ch. verbond heeft hierbij een grootsch aandeel in den wederopbouw van D. te vervullen. „Alles weitere darüber gehört einstweilen noch nicht in eine Zeitschrift, sondern ins Konferenzzimmer“.

Het is onze overtuiging, dat in D., tusschen de ellende en de verwarring heen, veel „ins Konferenzzimmer“ besproken en georganiseerd werd, dat als een tegenwicht moest gelden voor de pogingen, die in de conferentien te Parijs en te Versaille gedaan werden om de macht en de kracht van Duitschland te fnuiken. De revanche, de vergelding was daar, in opzet, reeds in vollen gang, het zou van de eischen der Parijsche heeren afhangen of de wedijver in een vredes-dan wel in een wraakgerige stemming zou worden uitgeoefend. Nu de voorwaarden van 7 Mei bekend zijn geworden, is 't de vraag wat van dien wedijver terecht kan komen, maar 't is geen vraag meer of de gezindheid die van broedermin dan wel die van wrok en haat zal wezen.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Handel- en Cultuur-Maatschappij
Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendikkade 79.
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten. Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's. Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Gewassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.
BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 67.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE

Boompjes Coolsingel Delfshaven Felleoord Schiefflam Vlaardingse	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
---	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Borelo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
---	--	--

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

A. L. REIMERINGER & ZONEN

Anno 1838.

COMMISSIONNAIRS IN EFFECTEN

----- ASSURANTIËN -----

---SAFE DEPOSIT (Bewaarkluis)---

LEIDEN, Rapenburg 106-108.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdk. : N.-Z. Voorburgwal 65 (Geb. Unicum), A'dam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars. 93

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

E. DUNLOP & Co.

Heerengracht 442 Amsterdam
met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan.

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumeriën, eau de cologne, patent-medicijnen.

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat 21a. Telefoon: Haag 1481
'S-GRAVENHAGE.

Behandelt alle Bankzaken. — Redigeert een uitvoerig wekelijksch beursverslag. — Houdt ten dienste harer cliënten een uitvoerigarchief voor advies bij belegging.

CREDIETEN — DEPOSITO'S.

Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM. Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR- OVERZICHT.

De Waterstaats-Ingenieur.

Afl. 1 van jaarg. 1919 bevat o.a.: Reorganisatie van den waterstaatsdienst, door ir. M. A. van Oort. — Aanneming of eigen beheer, door Red. — Een onverwachte critiek, door Red. (naar aanleiding van een artikel in de Locomotief; „De irrigatiepolitiek in de residentie Cheribon“). — Ir. A. Ph. E. van Haften (1881—1918, door ir. J. P. Kruijmel. — Een nieuw middel tegen den paalworm, door H. v. d. M. — India Rubberverbindingen van pers- en zuigleidingen bij baggerwerken, door E. P. Boode. — De oorzaak en het voorkomen van het scheuren van stoomketelplaten in verband met den nieuw ontworpen pennagel, door G. J. Spenklink. — Drooglegging van vischvijvers nabij Batavia, door ir. H. van Breen (naar aanleiding van de uitspraak van den Bataviaschen Gezondheidsdienst dat de vischvijvers langs de kust van Batavia de bron zijn van het malariagevaar). — Boekbespreking: Het waterkrachtwezen in Ned.-Indië, door ir. A. Groothoff. Enz.

De Indische Archieven.

Eenigen tijd geleden verheven de hh. Bloys van Treslong Prins en Wijnaendts van Resandt hun stem tegen het Indisch archiefwezen in het algemeen en het genealogisch gedeelte van het landsarchief te Weltevreden in het bijzonder. Eerstgenoemde uitte zich (zie Maandblad van het Genealogisch-heraldisch Genootschap „De Nederlandsche Leeuw“, jaarg. 1917, bl. 122) aldus: „Het is hemelvergiend, zoo schandelijk als het met het oud-archief te Weltevreden is gesteld; ten prooi aan alle diersoorten, die zich met papier plegen te voeden, aan de vocht, aan de blakende zon, op enkele meters afstand van de zeukens van het Hotel de Nederlanden, liggen daar oude registers en acten te vergaan. Als men eens in die oude stukken wat wil nazien, ontvangt men nu eens een register dat half opgeknaagd is door wurmen en witte mieren, dan weer een stuk, dat nog donkerder is dan chocolade en bij het aanraken in duizenden stukjes of in stof valt, dan weer een acte waarop de inkt door den invloed van de zonnestralen ganschelijk is verdwenen.“

De tegenwoordige landsarchivaris Dr. F. de Haan, achtte zich door de onthullingen van genoemde genealogen „in zijn wijk geschoten“ en diende genoemde schrijvers in hetzelfde blad van repliek.

Maar weer opnieuw is deze Indische archieven-aangelegenheid aan de orde gebracht en wel door den heer Ch. F. A. Beretta, in het Nederlandsch Archiefblad (No. 1 van jaarg. 1918-19). Ook de hr. B. klaagt over den toestand der Indische archieven in het algemeen, doch nog meer over het beheer er van. Mocht hij in Nederland alle mogelijke hulp en medewerking onderhouden bij zijn bezoeken aan verschillende archieven, niet alzo te Weltevreden, wat hem doet schrijven: „De ambtenaar, die thans officieel heet „Landsarchivaris“ verdient allen lof, die hem als samensteller van genealogische publicaties is toegekend, doch zijne vruchtbare werkzaamheid op historisch gebied is verregren door geringschatting van zijn archivaris-functie..... Deze ambtenaar, die geheel opgaat in zijne historische publicaties, weert zooveel mogelijk bezoekers uit zijn domein; zijn er stoutmoedigen, die zijn verlangen naar algemeene rust verstoren, dan is er steeds gelegenheid hun het werk zoo onaangenaam te maken, dat de lust tot verder naspreken geheel vergaat. Gedurende de twee jaren dat ik het Landsarchief bijna dagelijks bezocht in 1916-17, kon ik niet anders ter zage krijgen dan de „personalia Registers der Ed. Compagnie, eenige doopboeken en een tweetal notaris-protocollen, en deze laatste eerst na herhaaldelijk er om gebeld te hebben.“

Aldus gaat de hr. Beretta voort. Zij die dr. de Haan kennen, weten echter dat hij ook dezen aanval op zijn beleid niet onbeantwoord zal laten.

Nederland en West-Indië één.

Van de hand des heeren W. R. Menkman is, als uitgave van de „West-Indische Kamer“ te Amsterdam, een brochure verschenen, getiteld: Nederland en West-Indië één. Eenige opmerkingen naar aanleiding van de pogingen om hier te lande het denkbeeld ingang te doen vinden, dat onze West-Indische Koloniën aan de Vereenigde Staten van Amerika behooren te worden verkocht. (Zie rubriek Suriname in dit Nr.)

De mensch en zijn omgeving.

Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, onlangs benoemd tot hoogleraar in de anthropologie en geneeskunde der bewoners van den Maleischen Archipel, heeft zijn professoraat aan de Universiteit te Amsterdam aangenomen met een rede: De mensch en zijn omgeving. (Amsterdam, S. L. van Looy).

De Indische Gids.

Inhoud der Mei-afl.: De Indische landbouwstatistiek, hoe zij was en hoe zij worden moet, door E. L. K. Schmülling (slot). — Bij de Chinese legatie, 10 October 1918, door Han Tiauw Tjong. — De rechtstoestand der slaven onder de Oost Indische Compagnie, door Mr. A. A. de Vries. — Het Oosten in vogelvlucht, van Boedha tot de Groot-Mogols, door wijlen M. van Genus (vervolg). — Varia. Open brief van den gep. uit. gen. W. R. de Greve aan de leden van den Volksraad, inzake de inlandsche militie. — Beginselvragen

voor de besprekingen in de sub-commissies van de commissies tot herziening van de grondslagen der Staatsinrichting van Ned.-Indië. — Politieke hervormingen. — De Regentschapsraden. — Ontwerp koelie-ordeonnantie. — De ontdekking van de fosforietlagen in Cheribon. — Revue van brochures en van tijdschriften en dagbladartikelen. — Wetenschap en industrie. (De bezwaren van het Suiker-syndicaat tegen de inkrimping.) — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

Resultaten der Indische reis van Prof. van Baren.

Door eene bespreking in de jongste afl. van het Tijdschr. Kon. Ned. Aandr. Gen. hierop attent gemaakt, zij alsnog de aandacht gevestigd op een „Rapport betreffende een aacht-geologische studiereis door Ned.-Indië, uitgebracht aan Zijne Excellentie den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, F. E. Posthuma en Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, mr. Th. B. Pleyte, door J. van Baren“.

Oudheidkundige dienst in Ned.-Indië.

In het Oudheidkundig Verslag over het tweede kwartaal 1918 vindt men behalve mededeelingen over de werkzaamheden aan verschillende tjandi's, eenige bijlagen, waaronder: Oudheidkundige aantekeningen, door P. V. van Stein Callenfels (a. Wengker, b. Lawor); en: Nogmaals het bronzen beeldje te Solo, door J. L. Moens.

Onder het hoofd: Hollandsche oudheden, wordt o.m. het navolgende vermeld: Van den Resident van Ternate ontvingen wij een afteekening van een opschrift vóór aan de poort van het oude fort Barneveld te Laboeha. Wij laten het hier volgen, om ook onze lezers in de gelegenheid te stellen hun krachten er op te beproeven:

Cumfundaias
Semindidumno
Eneavnivuv
Ceciemedheiv
Staampetr
Cihamersedid
Nerainog
Soaminviami
Anno
1613.

In regels 5 en 6 schijnt er van een Pieter Hamerse sprake te zijn. Bij Valentijn (I, Moluccos) wordt op p. 248 een hopman Frederik Hamel genoemd.

De Indische Mercur.

No. 19 bevat o.a.: Inlandsche landbouwcoöperatie, door W. M. Gutteling (bespreking van het eerste jaarverslag der vereeniging „Coöperatieve Inlandsche Rubberfabriek Tjempaka“, in Palembang). — De suikerproductie der verschillende residenties, oogstjaar 1918 (ontleend aan gegevens van W. C. Dickhoff in het Archief voor de Suikerindustrie). — Ontwerp koloniale huishoudelijke begroting van Suriname en van Curaçao voor het dienstjaar 1920. — De buitenlandsche handel van Birma gedurende 1917-18. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (De geologische expeditie van dr. M. R. Rutten op Ceram. — De tentoonstelling ter herdenking van het 300-jarig bestaan van Batavia. — De economische toestand op Curaçao). — Voorts een van het Koloniaal Instituut (afd. Handelsmuseum) uitgaande opgave van recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

In- en Uitvoer.

Het Nr. van 7 dezer brengt het vervolg van Th. o. d. C.'s beschouwingen over „onze Indische cultures in 1918 en hare vooruitzichten voor 1919“. Schr. behandelt thans het artikel rubber, waarvan de aanplant in den Indischen Archipel zich geweldig heeft uitgebreid in een betrekkelijk kort tijdsverloop. Welk een belangrijk product de rubber voor Ned.-Indië is geworden, blijkt eenigszins uit de volgende cijfers. In 1912 bedroeg de export van daar nog geen 9.000.000, in 1917 reeds 87.000.000 halve K.G.; in 6 jaren tijds is de uitvoer dus bijna vertienvoudigd.

Handelsberichten.

In No. 634 van dit weekblad behalve economische gegevens van eenige gewesten der Buitenbezittingen, o.m. nog statistische mededeelingen over uitvoer van copra, kinine, klapperolie en koffie uit Java, gedurende de jaren 1913 tot en met 1918.

Economisch-Statistische Berichten.

De hr. G. Gonggrijp schrijft in No. 30 een artikel over de industrialisatie van Nederlandsch-Indië in het licht der theoretische economie. — Verder in hetzelfde Nr. iets over den economischen toestand van Curaçao.

Neerlandia.

Het Mei-Nr. van het maandblad van het Alg. Nederl. Verbond „Neerlandia“ bevat een geïllustreerd artikel van (Mej.) G. Andreae over de ambachtsschool en centrale werkplaats te Kaban Djahé (Bataklanden), een inrichting in 1915 tot stand gekomen, dank zij Dr. Jansen's groote belangstelling voor de Bataks.

Handel en Bedrijf.

In No. 9 van dit half-maandlijksch tijdschrift vervolgt de ir. D. Ingerman zijn artikelenreeks: „Warenkennis van koloniale waren“. Schr. behandelt thans het artikel kopra (gedroogde zaadkern van de cocosnoot) en beschrijft achtereenvolgens: a. Verschiedene vind- en teeltstreken, b. Oogst en bereiding, c. Soor-

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10

Prins Hendrikstraat 104-108

Dames- en Heeren-

Mode Magazijnen.

Handschoenen.

Wed. G. STREITWOLF

Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN
BADMUTSEN

Monarch

Wahl

schrijfmachine

met optel- en
aftrekapparaat.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & Co
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

142

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

MANTELS, COSTUMES, MANTELCOSTUMES,
STOFFEN, ZIJDE EN REGENMANTELS.

Groote keuze in Costumerokken.

76

Enorme voorraad in ELEGANTE BLOUSES in Crêpe
de Chine, Zijde, Voile ninon en in prima kwaliteit
Fluweel en Laken. Uitmuntende Coupe.

N.V. ARTA POLISH COMPAGNIE Ltd - PRINSEGRACHT 274 - 'S-GRAVENHAGE

Eerste en eenigste Fabriek van Hygiënische en Waschbare geprepareerde METAAL-, MEUBEL- en PARKETDOEKEN, ... ZEEMLEERDOEKEN, ongeprepareerde POETS- en STOFDOEKEN en AANVERWANTE ARTIKELN. . . . .

Zuiver Hollandsch Fabrikaat.

Export naar alle Werelddeelen.

ten en kwaliteiten, keuring en prijzen, d. Statistische cijfers, e. Toepassingen.

Orang Peladang.

Het April-Nr. van Orang Peladang, orgaan van het Landbouwcrops „Nji-Sri” te Deventer bevat het vervolg der voordracht van den hr. C. Visscher over het leven en de werkzaamheden van den employé op een suikerfabriek in Indië.

Geschiedenis van Sumatra's Oostkust.

Als mededeeling No. 2 van het Oostkust van Sumatra-Instituut zijn verschenen de eerste twee deelen van een breed opgezette studie over de geschiedenis van Sumatra's Oostkust, samengesteld door den oud-archivaris van genoemde instelling, den hr. W. H. M. Schadee.

Het werk geeft een beeld van de staatkundige en economische ontwikkeling van dit belangrijke gewest; deel I (met kaart) behandelt de Oostkust tot het jaar 1873, het tweede bevat het vervolg tot het jaar 1900.

In zijn voorwoord zegt de schr. dat het geheel onzeker is, of en wanneer hij het laatste gedeelte van zijn arbeid zal kunnen voltooiën. Daar nu dit laatste gedeelte, de periode na 1900, stellig het belangwekkendste is, is het te hopen dat de hr. Schadee ook dit slot zal publiceren.

Militaire Aardrijkskunde van Ned.-Indië.

Als uitgave van de Kon. Militaire Academie te Breda is verschenen een Leerboek der militaire aardrijkskunde en statistiek van Nederlandsch Oost-Indië, bewerkt door de kapiteins der inf. van het O. I. L., G. J. Sieburgh en F. Kroon.

Het boek bevat een kaartje benevens een aantal fraaie illustraties; een er bij behoorende afzonderlijke atlas van 12 kaarten is nog in bewerking bij de auteurs.

Maandblad der samenwerkende Zendingcorporaties.

Onder andere korte berichten bevat het Mei-Nr. van dit Zendingorgaan de portretten met bijschriften van de zendingelingen P. ten Kate en G. ten Broek, die beiden onlangs als slachtoffer van de Spaansche griep zijn overleden.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 6: Wajang (vervolg), door Sosro Sawarno. — Palembang, een gewest in opkomst, door C. Lekkerkerker. (Slot: steenkolen, spoorwegen, weg-aanleg, dieren, bestuur). — Onderwijs in Indië, door F. M. Knobel. — Fragment, door Edy Dronkers.

Beklimming van den Slamet.

Nos. 34-35 van de Revue der Sporten bevatten eene levendige beschrijving eener beklimming van den Slamet, door L. K. Ongetwijfeld behoort er moed toe om dezen 3450 M. hoogen vulkaan tot aan zijn hoogsten top te bestijgen, hetgeen schr. heeft volbracht, trots vele gevaren en groote vermoeden.

Mededeelingen.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

Het kantoor en Leeszaal van de Afd. 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West”, Laan van Meerdervoort 187, is van af **Maandag 12 Mei tot en met Woensdag 11 Juni gesloten**.

Het kantoor wordt in dien tijd gehouden Buijs Ballotstraat 15, geopend van 's morgens 10—12 uur.

De secretaris,
J. A. SOETENS.

Van de Afdeling Apeldoorn en Omstreken:

FEESTELIJKE HERDENKING van het 300-jarig bestaan van Batavia op **Zaterdagavond den 31 Mei 1919** in het Theehuis van het Hotel „De Nieuwe Kroon” aan de Loolaan.

Aanvang om half acht precies.
Korte Feestrede.
Muziek en zang van eenige leden van den „Krontjong” club van de M. K. L. te Deventer, afgewisseld door muziek en zang van den heer J. P. J. H. Clinge Doorenbos te Bussum.

Na afloop bal.
Toegangsprijzen: f 0.50 (plus pl. belasting) voor leden der vereeniging en van de vereeniging „Onze Vloot” en voor twee van hunne huisgenooten; en f 1.— (plus pl. belasting) voor meerdere huisgenooten van die leden en voor niet-leden.

Namens het Bestuur,
De Secretaris,
T. GERDES OOSTERBEEK.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van

Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging: Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2e lid, der Hooger-onderwijswet). Referendaris ter algemeene secretarie of bij de departementen van onderwijs en justitie. Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap). Commies-redacteur voor de Departementen van Algemeen Bestuur.

- 4 leeraren in de plant- en dierkunde.
- 13 leeraren in de Nederlandsche taal
- 2 leeraren in de aardrijkskunde.
- 4 leeraren in het Duitsch.
- 3 leeraren in het Fransch.
- 2 leeraren in het Engelsch.
- 8 leeraren in de wis- en natuurkunde.
- 5 leeraren in het teekenen.
- 1 leeraar in de geschiedenis.
- 2 leeraren in de Staatswetenschappen.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst). Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijk gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (schoolarts). Verpleegster 1ste klasse bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (schoolverpleegster).

Verpleegster bij het krankzinnigenwezen. Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen. Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst, en ervaren, gedemobiliseerde veeartsen. Ingenieur voor de Landsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Bij den Waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken: Civiel-ingenieur. — Tijdelijk ingenieur voor de bevoeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur). — Opzichter. — Tijdelijk bouwkundig opzichter.

Waterbouwkundig ingenieur (dienst waterkracht en electriciteit).

Opziener bij den dienst van het mijnwezen. Opziener bij den dienst der Ombilimijnen. Adjunct-landmeter bij het kadaster.

Ingenieur bij het mijnwezen. Drie boekhouders voor de Banka-tinwinning.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen: Civiel-ingenieur. — Werktuigkundig ingenieur. — Ingenieur voor het signaalwezen.

Aspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur). Scheepsbouwkundig-ingenieur voor het marine-etablisement te Soerabaja.

Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst: Aspirant ingenieur. — Electro-technisch ambtenaar 1ste kl. — Electro-technisch ambtenaar 2e kl. (adsp. electro-technisch ambtenaar). — Telefoonopzichter 1ste kl. — Telefoonopzichter 2de kl. — Radiotelegrafist 2de klasse. — Instrumentmaker 2de klasse. — Commies.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevoeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Aspirant-commisaris van politie. 3de Officieren voor de Gouvernements-marine in Ned.-Indië.

Zij, die voor uitzending tot een der betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeling van het Ministerie van Koloniën.

(Nederl. Staatscourant van 1 Mei 1919, no. 101).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die **VERHUIZEN**, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den **Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.**

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

□ □ DRUGERIEN □ □ CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

GENERAAL EGBERT HANIASCHOOL
OPGERICHT 1900.
Regentesselaan 325-327 - Telef. H. 5163
'S-GRAVENHAGE.

Volledige opleiding Stenographie „GROOTE” Machineschrijven, Boekhouden, Talen, Schrijven enz. enz. Zeer billijke conditiën. Jaarlijks ruim 200 geslaagden. Op 1 Februari j.l. slaagden alle 75 leerlingen, die examen deden, zoowel voor de Moderne Talen als voor Nederlandsche Stenografie. Inlichtingen en prospectus gratis. Inschrijving *dagelijks*. Spreekuren Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag van 9^{1/2}—11^{1/2}, van 1^{1/2}—3^{1/2} en van 6—8^{1/2}.

Mode-Academie
SYSTEEM WOHRZEK.
Prinsengracht 802 bij de Utrechtsche straat.
AMSTERDAM.

HET ADRES van opleiding voor Coupeuse Directrice en Leerares. 13
Grondig onderricht verzekerd.
PROSPECTUS OP AANVRAAGD GRATIS.
De Directrice A. MIENSTRA.

Olympia Theater
Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Passage-Bioscope
Telefoon H. 3731

Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma

Olympia Theater doorlopende voorstelling, aanvang acht uur.

Plaatsbespreking kan per telefoon geschieden.

John Kennis

Ladies' and Gentlemen's Tailor

Weteringschans 251 Amsterdam

Magazijn geopend 9-6 uur. Telefoon N. 8321 92

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM
Eusebiusbl. singel 1a, Tel. 195

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd - of hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in Laan van Meerdervoort 187 voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

- A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.
- S. TAGOR, Int. Vecarts. Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
- IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
- P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
- J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.
- B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Ned.-Indië.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.80,

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENZ;

De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.

Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankieerkosten

b. Staats- en partie. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

- I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten
- II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht) Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht). Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk.) Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij VAN DIJK & Co.

EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumenie; eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853.

115

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau 's-Gravenhage Kettingstraat 1 „KOSMOS” Weltevreden-Rijswijk

Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland.

118

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Amsterdam - Soerabaia - Hongkong - Kobe.
Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND” AMSTERDAM.

PASSAGIERSDIENST

van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAIA.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

VLEUGELS, PIANO'S KUNST SPELPIANO'S — ORGELS —

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG
BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Electrotechnisch en Werktuigkundig Bureau
R. GEERAERTS-REUTER.
Tel. 8196. Prinsstraat 6a. Den Haag. Tel. 8196.
LICHT- EN KRACHT-INSTALLATIES.
Specialiteit: Machines voor 't luiden van klokken.
Machines voor windvoorziening van Kerkorgels.

Huishoudelijke en Luxe Artikelen.
Fornuizen, Haarden en Kachels.
LIPS' Brandkasten.
GEBR. NOTEBOOM - APeldoorn
HOOFDSTRAAT 142.

J. M. van KEMPEN & ZONEN
Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.
FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17;
's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer.

De DIRECTEUR-GENERAAL VAN DEN LANDBOUW, brengt ter kennis van belanghebbenden, dat, met ingang van 1 September a.s., aan de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer te vervullen is de betrekking van

Leeraar in de Javaansche Taal.

Inlichtingen omtrent deze betrekking zijn te verkrijgen bij den directeur van voornoemde school.

's-Gravenhage, 30 April 1919.

De Directeur-Generaal voornoemd,
P. VAN HOEK.

GEBR. HERS

Tuin-Architecten
JAVALAAN 27
& HILVERSUM

bevelen zich aan voor Aanleg van Tuinen en Buitenplaatsen

J. P. FLECK - Utrecht
Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078

COMPLETE WONINGINRICHTINGEN
Behangerij ..... Stoffeerdery
... Matrassen en Beddenfabriek ...

ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

Magasin de Nouveautés
voorheen GEBR. LEVY
APELDOORN

Dames- en Kinder-Confectie
..... Mode-Artikelen.....

G. J. Hilbrink
Heeren- en Dames-Kleermaker.
's-Gravenhage

Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

Groote voorraad
Engelsche Stoffen

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag

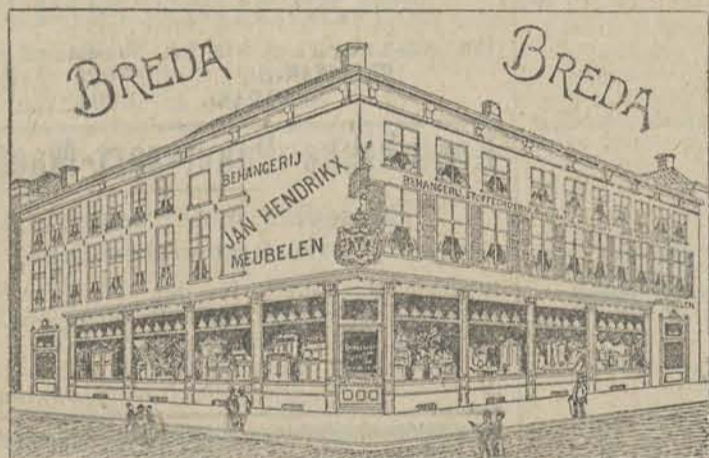
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

VERKOOPZAAL
Haven 14. BREDA. Telef. 576.

Goederen, voor publieke verkoop bestemd, worden dagelijks aangenomen, op verlangen contant gekocht en aan huis afgehaald.

WILLEM RELIK, Deurwaarder.

BOSCHSTRAAT 1.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Voor den Zomer.

BLOUSES, SPORTMANTELS, KINDERJURKEN
EFFEN en GEBORDUURDE VOILES
ZEPHYRS
COSTUUMSTOFFEN

Vraagt Stalen. Ruime Keuze.

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON,
VEENKADE 20 DEN HAAG

STEEDE IN- EN VERKOOP.
Atelier voor herstellingen en veranderingen.
Gevestigd sedert 1880.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's-Gravenhage.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

C. HOYNG
SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda.

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.
Garantie voor gave overkomst.

HOEKER & ZN.
Uitsluitend adres Heerengracht 435-437

Goud - Zilver
Paarlen - Brillanten

AMSTERDAM Telefoon 309 Noord

TUINARCHITECTUUR

N.V. Clingendaalsche Kweekerij
CLINGENDAAL Eigen Kweekerij Den Haag

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.